

Szabad akarat.

Mi adja az akaratot? mond a Remete magában.
Test. Mi a test? Érzés. Az érzés kívánságot szül, a kívánság gondolatot a maga beteljesedésére, — a gondolat akaratot formál, az akarat cselekedetre terjeszkedik ki, hogy kenyered, gyönyörűséged stb. utólérhesd. Így hát a test, érzés, kívánság, gondolat, akarat, cselekedet mindnyájan együtt csak egyet tesznek, egymás nélkül nem lehetnek, sem egyetlen egy céljoktól el nem mehetnek.

Hiába állítaná is egész világ ellenemben, hogy az akarat nálam nem szabad; mert inkább megvetném voksoknak temérdek sokaságát, mint önnön magamat és érzésemet megtagadjam. Kinek legyen előttem annyi hitele, hogy szavára én *énségemet* megtagadjam, és általa természetemből kivetkezzem?

De ha szabad akaratom nincs, valamely felettem élő Istenségnek akaratjátul kell hát minden cselekedetemben vezéreltetni, mivel minden tettnek akaratbul kell megessni; ki csinálhat valamit úgy, hogy azt előbb ne akarja? De az isteni természetben test és annak érzése, szüksége, vágyódása nem lévén, öröktől fogva való egyetlen egy akaratját kívánságaimhoz mi módon kösse? Mennyi fertelmességet akarunk sokszor a szerelmes testnek bujaságaiban? Felsőbb akarat által kényszerítettünk reájok? Ha az emberek cseleked-

teire gondolván hiunem kellene, hogy akaratjokra nézve mennyi akarat által vitetnek: csúfsággal illetném az Istenséget.

Ha szabad akaratom nem volna a testben, cselekedeteimnek is isteni akarat által kellene meghatároztatni. Sem büntethetne, sem jutalmazhatna igazsággal. Már a világnak *OKA*, hogy csinálhasson valamit *OK* nélkül? Hiába állítod te valaki, hogy az *UR* mindennel szabad, mert mihelyt el kellene róla hinni, hogy az igaz ismeretben, azaz igaz vallásban élő igazat, szent embert poklokra vetheti mégis csak azért, hogy véle szabad: minden igazság, jóságos cselekedet füstöt vét. Akármely igaz, kegyes, buzgó, istenfélő, jóltevő volnék, mégis örök megboldogulásom, bizonyos reménységgel lelkemet nem táplálhatná. Legyen! ha az Istenség mindennel szabad is; de ennek hitelétül el nem szakadhatok: hogy örökké igaz, hogy a gonoszt bünteti és a jót jutalmazza.

Tudom ezt, hogy a szívet és lelket, melyek gondolatomnak, érzésemnek kútfejei Isten oltotta belém a természet által, de ezt is tudom, hogy cselekedeteimet a maga szentségétül megkülömböztette. Érzem, hogy ő általa érzek; de azt is látom, hogy ebédlő asztalomhoz és nyugovó ágyamhoz kézenfogva nem vezet. Érzékenységet, kezet, lábat, értelmet szabad akarat nélkül gondolni lehetetlenség. Hogy élhetnék akarat nélkül üres magammal? hogy mindég vágyakodjam, örökké kívánjak; helyettem pedig szüntelen valaki más akarjon? Alább kellene esnem minden testben és vérben élő oktalan állatnál, melyek élelmeket szabad akarattal keresik. De nagyobb dicsőségére szolgálna-e az Istenségnek is, embereket teremteni bölcs lélekkel, okossággal, szabad akarat nélkül, mint úgy hagyni

öket, hogy képét viselhessék? Minek a bölcsesség, ha nem vezérelhet. Minek a vágyódás, okosság, ha nem akarhat? Mi az embernek érdeme, ha minden tettének ő helyette isteni akarat a kényszerítő és vezérlő eszköze? Ugy látszana ezek szerint, mintha az Istenség az embernek teremtésében csak valami olyan mulatságot kívánt volna magának szerezni, hogy élő emberek legyenek magok nélkül, kiket büntetni, jutalmazni, igazságának oka legyen csupán ennél fogva, hogy azok magoktól jót, sem rosszat nem tehetvén, helyettek mindent ő cselekszik maga. Minden eszköz megmutatja mi végre rendeltetett. Mikor felemelt fővel a magas egeknek széles kiterjedését szemléled, nem hiszed-e ó ember! hogy szemed látásra teremtetett? Mikor benned életed fentartásának ösztönét, érzését, szükségét, tehetségét, okoskodását érzed, nem hiszed hogy mindezeknek gyakorlására beléd szabad akarat helyezettetett? hogy dolgozzanak akarat nélkül? Valamiben szabad akarat nincs, élő állat nem lehet; nem csak nem ember, de oktalan állat sem. Hogy az oktalan állatok szabad akarat nélkül táplálják, oltalmazzák, tenyésztessék magokat, azt csak olyan valaki állithatja, ki soha semmit nem tapasztal, sem józan okossággal nem bír. Már ha a galamb szabad akaratja szerint repdes az ágakon mint oktalan állat, miért legyek én bölcs lélek, nálánál oktalanabb? Valahol élet van, ott akaratnak is kell lenni, és a hol akarat nincs, ott élet nem találhatóik

